

מתכונת בתנ"ך

2 יחידות לימוד (70%)

הוראות לנבחנים

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	-	(20X2)	-	40 נקודות
פרק שני	-	(20X1)	-	20 נקודות
פרק שלישי	-	(14X2)	-	28 נקודות
פרק רביעי	-	(12X1)	-	12 נקודות
סה"כ	-			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלתי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: 1. אל תעתיקו את השאלה. כתבו את מספרה בלבד.
2. התרכזו בנושא שימו לב לכתב, לכתיב ולפיסוק בתשובותיכם.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

ההנחיות בשאלון מנוסחות בלשון זכר רבים ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון - ספר בראשית: סיפורי אבות וסיפורי יוסף - 40 נקודות

ענו על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה -20 נקודות)

בכל אחת מהשאלות שבחרת ענו על כל הסעיפים. סעיף א (6 נקודות) וסעיפים ב-ג (7 נקודות לסעיף).

1. בראשית י"ח

קראו פסוקים כ'-כ"א.

א. בפסוקים אלו ה' פונה לאברהם ומיידע אותו בדבר כוונתו להשמיד את סדום ועמורה, אך זאת לא

לפני שה' בודק בעצמו את התנהגותם של תושבי סדום.

1) הסבירו איזה קושי דתי/ אמוני/ תיאולוגי מתעורר מקריאת פסוק כ"א? (3 נקודות)

2) הסבירו מהו הפתרון לקושי שהצגתם? (3 נקודות)

ב. קראו פסוקים כג'-לג'.

בין אברהם לה' יש חילוקי דעות.

1) הסבירו במה הם חולקים ועל מה הם מסכימים, בנוגע לתפיסת הגמול הראויה? (3 נקודות)

2) האם אברהם נכשל או עמד בניסיון בוויכוח הנוקב שניהל עם ה'? נמקו. היעזרו בפסוקים י"ז

וכ"ז (4 נקודות)

ג. בפולמוס (ויכוח) של אברהם עם ה', משתמש אברהם באמצעים רטוריים שונים.

ציינו והדגימו שניים מהאמצעים הרטוריים בפולמוס בין אברהם לה' והסבירו את תרומתם.

(7 נקודות)

2. בראשית כ"ב

א. יש הטוענים כי גם בניסיון הראשון (בפרק י"ב, פסוקים א'-ה') וגם בסיפור העקדה - ניתן לזהות

"מעשה אבות סימן לבנים". הסבירו כיצד ניסיונות אלו מהווים "מעשה אבות סימן לבנים".

(6 נקודות)

ב. קראו פסוק י"ב ואת פירוש ה"כלי יקר":

"אין כל לשון עתה ממעט הזמן הקודם לו, שהרי מצינו (נמצא)(פסוק) ועתה ישראל מה ה' שואל

מעמד כי אם ליראה, וכי קודם זה לא שאל ממנו היראה? אלא שהוא כאלו אמר והנה ישראל. כך

עתה ידעתי כאלו אמר הנה ידעתי".

1) מהו תקושי עימו התמודד הפרשן "כלי יקר" בפסוק זה? הסבירו את הפתרון שהציג

הפרשן. (4 נקודות)

2) יש טוענים כי יש קשר של "ווייתור" (ולא קשר של "הוספה") בין המילים: "עֲתָה יֵדְעָתִי

כִּי־יִרְאֶה אֱלֹהִים אֶתָּה (למרות פחדך לחטוא לי)" לבין המילים: "וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנֵךְ אֶת־

יְחִידֶךָ מִמֶּנִּי".

הסבירו האם טענה זו תואמת או לא תואמת את הפירוש שהצגתם בתת הסעיף הקודם?

(3 נקודות)

ג. קראו פסוקים י'-י"ב.

יש הטוענים כי אברהם הצליח בניסיון העקדה ויש הטוענים כי הוא נכשל.

בסו כל אחת מן הדעות על הכתוב. (7 נקודות)

3. בראשית מ"א

א. בתקופת המקרא התייחסו לחלומות כמקור מידע חידתי חיצוני לאדם, מידע החוזה ומנבא את העתיד.

(1) הביאו שתי ראיות מן הכתוב לביסוס טענה זו. (4 נקודות)

(2) הסבירו כיצד בימינו מסבירים את הקשר בין חלומות להתגשמותם בעתיד? (2 נקודות)

ב. בין פרעה ליוסף יש מחלוקת בנוגע לשאלה- כיצד ניתן להגיע לפתרון הנכון של החלומות?

(1) הציגו את העמדה של פרעה ואת העמדה של יוסף, בנוגע לדרך הנכונה לפתרון החלומות.

(4 נקודות)

(2) הסבירו כיצד פרעה בודק איזו עמדה היא הנכונה? היעזרו בהבדל בין תיאור החלום ע"י

המספר המקראי, לעומת תיאור החלום ע"י פרעה ליוסף. (3 נקודות)

ג. קראו פסוקים ל"ד-מ'.

בפסוק מ' פרעה נמנע מליטול לעצמו את תפקיד ניהול המשבר והוא מטיל את התפקיד על יוסף.

הציגו שתי סיבות סמויות (סיבות שאינן מפורטות בסיפור המקראי), מדוע פרעה נמנע מלקחת

את התפקיד, שיוסף ייעד לו לפי פתרון החלום שהציג לפניו. (7 נקודות)

פרק שני – ספר שמות: התהוות האומה

ענו על אחת מן השאלות 4-5 (לכל שאלה 20 נקודות).

בכל שאלה שבחרתם, ענו על כל הסעיפים (לסעיף א – 6 נקודות, לסעיפים ב-ג 7 נקודות לסעיף).

4. שמות ל"ג

א. קראו פסוקים א'-ו'.

יש הטוענים כי ה' מחל וסלח לעם ישראל (לאחר שמושה הרג את 3,000 החוטאים בחטא העגל – כמסופר בפרק ל"ב), ויש הטוענים כי ה' לא מחל לעם על כך ש3,000 חוטאים חטאו בחטא העגל. בססו את שתי הטענות הללו על הכתוב. (6 נקודות)

ב. בפסוק ט"ו משה משמיע טענה שיש בה "סיכון מחושב".

- 1) הסבירו מה הסיכון בדבריו של משה לה' (3 נקודות)
- 2) הסבירו מדוע משה חש בטחון כי ה' יאלץ "להיכנע" להצהרת משה? היעזרו בשמות ל"ב פסוקים יא'-יב'. (4 נקודות)

ג. קראו פסוק כ"ג.

- 1) הציגו את הקושי התאולוגי/ דתי/ אמוני העולה מפסוק זה. (3 נקודות)
- 2) הסבירו מהו הפתרון לקושי שהצגתם. (4 נקודות)

5. שמות ל"ד

קראו פסוקים ו'-ז'.

- א. כיצד מכונים במסורת היהודית פסוקים אלו? ומתי (בלוח השנה העברי) נהוג לומר אותם? (6 נקודות)
- ב. קראו גם יונה ד' פסוק ב'.
 - 1) הסבירו באיזה אור (חיובי או שלילי) יונה רואה את הרחמנות של ה' כלפי החוטאים? (3 נקודות).
 - 2) האם לדעתכם רחמנות היא דבר חיובי או שלילי? בתשובתכם התייחסו לרחמנות של אחרים כלפיכם, ולרחמנות שלכם כלפי אחרים. (4 נקודות)

ג. קראו גם שמות כ' פסוקים ד'-ה'.

בפסוקים אלו באות לידי ביטוי תפיסות גמול זהות.

- 1) הציגו את הדמיון בין תפיסות הגמול בפרק כ' ובפרק ל"ד. (3 נקודות)
- 2) הציגו את ההבדל בין גמול חיובי לגמול שלילי. (4 נקודות)

פרק שלישי — נושאי הבחירה (28 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 6-10 (לכל שאלה — 14 נקודות).

בכל שאלה ענו על סעיף א חובה (6 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (8 נקודות לסעיף שבחרתם).

6. שיבת ציון

קראו יחזקאל פרק ל"ז, פסוקים ט"ו-כ"ח (משל העצים).

ענו על סעיף א – חובה

הציגו את המעשה הסמלי שנדרש יחזקאל לבצע לפני העם, והסבירו את תפקידו ואת משמעותו של המעשה הסמלי שהצגתם. (6 נקודות)

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

סעיף ב: לפניכם קטע משירו של אהוד מנור:

"הלוואי שלא נכאב ואיש אחיו יאהב

הלוואי ויתמזגו מזרח ומערב

הלוואי, הלוואי ונחדש ימינו כאן כקדם".

1) הציגו את הדמיון בין משל העצים לבין שירו של אהוד מנור. (4 נקודות)

2) איזו ביקורת ניתן להעביר על הנוסטלגיה הבלתי מסויגת לעבר? היעזרו בפסוקים כב'-כג' (4 נקודות)

סעיף ג: קראו פסוקים כ"ה-כ"ו.

1) הסבירו כיצד המילה המנחה בפסוקים אלו מדגישה את ההבדל בין הברית הישנה (ברית סיני) לבן הברית החדשה עם ה' (6 נקודות)

2) האם נבואה זו התגשמה? נמקו תשובתכם (2 נקודות).

7. נביא ונבואה

קראו ירמיה כ"ח פסוקים א'-יא'.

ענו על סעיף א – חובה

א. בפסוק א' ובפסוק ה' מוזכרות שתי קבוצות אנשים, אשר לפנייהם התקיים הוויכוח בין שני הנביאים. הסבירו את תפקידה של כל קבוצה באירוע זה. (6 נקודות)

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

ב. קראו גם דברים י"ח, פסוקים כ"א-כ"ב והסבירו מהו השינוי של ירמיה בקריטריונים (אמות המידה) לנבואת אמת? (8 נקודות)

ג. מהי התפיסה ההיסטוריוסופית הדתית הבאה לידי ביטוי בפסוקים ט"ו-ט"ז? (8 נקודות)

8. חוק וחברה

קראו דברים י"ז, פסוק י"ד.

ענו על סעיף א – חובה

- א. ציינו והסבירו את שלושת התנאים המצטברים (ההכרחיים) למינוי מלך. (6 נקודות)
- ב. 1) הסבירו כיצד בא לידי ביטוי המונח: "מצוה התלויה בארץ" (4 נקודות)
- 2) יש הטוענים כי מצוות מינוי מלך היא חובה ויש הטוענים כי מצוות מינוי מלך היא רשות. בססו כל אחת מן הטענות הללו על הכתוב. היעזרו בפסוק ט"ו. (4 נקודות).
- ג. קראו פסוק כ'. ציינו והציגו את שלוש תפיסות הגמול הבאות לידי ביטוי בפסוק זה. (8 נקודות)

9. מזמורי תהילים

קראו מזמור ק"ד.

ענו על סעיף א – חובה

- סעיף א: בניגוד לסגנון הפרוזאי של בראשית א' (הכתוב בצורה טכנית וקרה), מזמור תהילים מנוסח כ"המנון", כ"שיר הללי" לבריאה ולבורא. הביאו שתן ראיות מן הכתוב לזיהוי הסוגה/ הז'אנר הספרותי של תהילים ק"ד, כ"שיר הלל/ המנון/ שירה מקראית". (6 נקודות)

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

סעיף ב: חז"ל שואלים: "מותר (עדיף) האדם מהבהמה?"

- 1) הציגו ראיה מן הכתוב לטענה כי האדם עדיף מהבהמה. (4 נקודות)
- 2) הציגו ראיה מן הכתוב לטענה כי האדם אינו עדיף מהבהמה. (4 נקודות)
- סעיף ג: במזמור זה מתאר המשורר, בין היתר, את המחזוריות בעולם הטבע.
- 1) הציגו את עמדת המשורר בנוגע למחזוריות זו. (4 נקודות)
- 2) הציגו יתרון אחד וחסרון אחד, בקיומה של תופעת המחזוריות בטבע. (4 נקודות)

10. חוכמה: הרהורים על החיים

קראו קהלת ב'.

ענו על סעיף א – חובה

- סעיף א: בפסוקים י"ז-י"ח מגיע קהלת למסקנה חמורה מאוד, בנוגע לשאלת הקיום של החיים.
- 1) מהי המסקנה של קהלת לפי פסוקים אלו? (3 נקודות)
- 2) במה דומה מסקנתו לדברי אברהם בבראשית ט"ו בפסוקים ב'-ג'? (3 נקודות)

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

- סעיף ב: יש הטוענים כי המלך המתואר בפסוקים ד'-ח' הפר את חוק המלך המופיע בדברים י"ז פסוק י"ז. בססו טענה זו על הכתוב. (8 נקודות)

סעיף ג: קראו גם קהלת ה' פסוק י"ב.

- 1) הסבירו כיצד בא לידי ביטוי הפסוק מפרק ה', בפרק ב' פסוקים י"ב-י"ז. (4 נקודות)
- 2) לאור תשובתכם בתת סעיף 1, הסבירו את האיסור המופיע בבראשית ב' פסוק י"ז. (4 נקודות)

פרק רביעי – קטע להבנה וניתוח / קטע שלא נלמד (12 נקודות)

(השאלות בפרק זה נלקחו מתוך אתר: 'מקראנט').

ענו על סעיף א חובה (7 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ד (5 נקודות לסעיף).

קראו שמואל א', פרק ג'.

א והנער שמואל משרת את-ה' לפני עלי ודבר-ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ. {ס} ויהי ביום ההוא ועלי שכב במקומו ועינו החלו כהות לא יוכל לראות. **ג** ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל ה' אשר-שם ארון אלהים. {פ}

ד ויקרא ה' אל-שמואל ויאמר הנני. **ה** וינץ אל-עלי ויאמר הנני כי-קראת לי ויאמר לא-קראתי שוב שכב וילך וישכב. {ס} ויסף ה' קרא עוד שמואל ויקם שמואל וילך אל-עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויאמר לא-קראתי בני שוב שכב. **ז** ושמואל טרם ידע את-ה' וטרם יגלה אליו דבר-ה'. **ח** ויסף ה' קרא-שמואל בשלישת ויקם וילך אל-עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויבן עלי כי ה' קרא לגער. **ט** ויאמר עלי לשמואל לך שכב והיה אם-יקרא אליך ואמרת דבר ה' כי שמע עבדך וילך שמואל וישכב במקומו. **י** ויבא ה' ויתיצב ויקרא כפעם-כפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר כי שמע עבדך. {פ}

יא ויאמר ה' אל-שמואל הנה אנכי עשה דבר בישראל אשר כל-שמעו תצלינה שתי אוניו. **יב** ביום ההוא אקים אל-עלי את כל-אשר דברתי אל-ביתו החל וכלה. **יג** והגדתי לו כי-שפט אני את-ביתו עד-עולם בעון אשר-ידע כי-מקללים להם בניו ולא כהה בם (לא גער בהם). **יד** ולכן נשבעתי לבית עלי אם-יתכפר (אם יסלח) עון בית-עלי בזבח ובמנחה עד-עולם. **טו** וישכב שמואל עד-הבקר ויפתח את-דלתות בית-ה' ושמואל נרא מהגיד את-המראה אל-עלי. **טז** ויקרא עלי את-שמואל ויאמר שמואל בני ויאמר הנני. **יז** ויאמר מה הדבר אשר דבר אליך אל-נא תכחד ממני כה יעשה-לך אלהים וכה יוסיף אם-תכחד ממני דבר מכל-הדבר אשר-דבר אליך. **יח** ויגד-לו שמואל את-כל-הדברים ולא כחד ממנו ויאמר ה' הוא הטוב בעיני יעשה. {פ} **יט** ויגדל שמואל וה' היה עמו ולא-הפיל מכל-דבריו ארצה. **כ** וידע כל-ישראל מדן ועד-באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לה'. {ס} **כא** ויסף ה' להראה בשלה כי-נגלה ה' אל-שמואל בשלו בדבר ה'.

ענו על שני סעיפים:

סעיף א (חובה) ועוד סעיף מסעיפים ב-ד

סעיף א: בפרק שלפניך מתואר תהליך שבו שמואל ה"נער" (פסוק א) הופך ל"נביא" (פסוק כ').

הציגו שלושה שלבים בתהליך זה. בסס את דבריך על הכתוב. (7 נקודות)

ענה על סעיף אחד מסעיפים ב-ד

סעיף ב: בפסוק א' נאמר: "ודבר ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ" [=נפוץ].

הסבירו במה ציון פרט זה בתחילת הסיפור עוזר להבין את התפתחות העלילה בפסוקים ב'-י'.

בססו את דבריכם על הכתוב. (5 נקודות)

סעיף ג: קראו פסוקים יא'-יח'.

שמואל אינו ממהר לספר לעלי הכהן את התוכן של דבר ה' אליו.

הביאו מפסוקים אלה שתי ראיות לביסוס טענה זו, והסבירו מה יכולה להיות הסיבה להתנהגות זו של

שמואל. (5 נקודות)

סעיף ד: "בעוון אשר ידע כי מקללים להם בניו ולא כהה בהם" (פסוק י"ג).

לדברי חז"ל: המילה "להם" בפסוק זה היא תיקון סופרים, ובמקור היה כתוב "אלוהים".

מה יכולה להיות הסיבה לתיקון סופרים בפסוק זה?

בהצלחה!